



UGSEAD

Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi

International Journal of Research in Fine Arts Education



<http://ugsead.penpublishing.net>

Çağdaş Sanat Eğitiminde Yeni Eğilimler *

Süleyman Akgün¹

¹ MEB, Görsel Sanatlar Öğretmeni

Önerilen Atıf: Akgün, S. (2018). Çağdaş Sanat Eğitiminde Yeni Eğilimler. *Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi (UGSEAD)*, 1(1), 157-163.

Geliş Tarihi: 14 Aralık 2018
Kabul Tarihi: 19 Aralık 2018
Çevrimiçi Yayın Tarihi: 30 Aralık 2018

Anahtar kelimeler:

Çağdaş sanat eğitimi, Yapılandırmacı yaklaşım, Postmodernizm

ÖZET

1960 sonrası dönemde tüm dünyayı saran toplumsal hareketler sonucu, özellikle sosyal bilimlerin tüm alanlarında karşılaşılan etkin bir değişim meydana gelmiştir. Bu değişim, ortak bir hareket biçimi ile eğitimi merkeze almıştır. Eğitim bilimlerinde yapılandırmacı yaklaşımın ağırlık kazandığı bu dönemde, sanat eğitimi de postmodern yaklaşımın etkisinde kalmıştır. Eğitim açık bir sistemdir ve sanat eğitiminin de bu açık sistem içerisinde, çağın toplumsal, kültürel, teknolojik ve sanatsal değişimlerine göre şekillenmesi kaçınılmazdır. Bu çalışmada, genel olarak eğitimde ve özelde sanat eğitiminde meydana gelen bu değişim ve şekillenme, sanat eğitiminin değişen eğilimlerini ortaya koyacak biçimde ana başlıklar ve temalar altında toplanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu temalar altında; disiplin temelli sanat eğitimi, görsel kültür çalışmaları, çokkültürlülük ve çoğulculuk, bir mikro söylem olarak öğrenci ve yapılandırmacılık, metaforların kullanımı, postmodern sanat eğitimi yaklaşımı, sanat eğitiminde sınırların genişletilmesi olgusu, sanatsal uygulamalarda ve öğretiminde farklılaşmalar gibi alt başlıklarla çağdaş sanat eğitiminde ortaya çıkan eğilimlere değinilmiştir.

© UGSEAD All rights reserved

Giriş

Rönesans'la beraber başladığına inanılan aydınlanma felsefesi ve sonrasında gelişen modernizmin doğaya hâkim olma ve yenilikçi olma endişesiyle akmaya başlayan sanat, önceleri doğayı taklit ederek yansıtmaya, daha sonraları ise doğaya egemen olmaya çalışmıştır. Fotoğrafın ve gelişen teknolojilerin yaşamları ve bilimleri etkilemesi sonucu insan ve sanat iletişimde yakınlaşmalar olmuştur. Bu yakınlaşmalar önce duyguları ve dolayısıyla dışavurumu ortaya koyarken sonrasında daha toplumsal bir işlevselliğe bürünmüş ve herkes için var olmaya başlamıştır. 21. Yüzyıla girdiğimiz şu yıllarda, eğitimde modern anlayışın yerini postmodern yaklaşımlara bıraktığını görmekteyiz. Bunun anlamı daha çok bireyselleşme, yani kişinin biricikliği üzerine oturtulmuş bir eğitim olarak algılanabilir. Böyle bir eğitim programı bireyin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim içeriğinin her bireye özgü şekillendirilmesini de gerektirmektedir (Aykut, 2006: 34).

Çağdaş sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye duyarlı olmalarını sağlamaya, çevresi ile yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hale getirebilmelerine imkân vermeye yönelik düşüncededir. Hangi mesleğe yönelirse yönelsin, amacına uygun sanat eğitimi ile yetişmiş, estetik beğenisi gelişmiş bireylerin kendilerine ve toplumlarına katkıları daha fazla olacaktır. Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından biri görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı öğretmektir. Çevreyi hakkıyla algılamak, onu biçimlendirmeye yönelmek için gerekli ilk şarttır. Yalnızca bakmak değil "görmek", yalnızca duymak değil "işitmek", yalnızca ellerle yoklamak değil, "dokunulana duymak" yaratıcılık için gerekli ilk aşamalarıdır. Sanat eğitimi yoluyla, birey ile çevresi, özellikle kültürel çevresi arasındaki etkileşim ve iletişim daha güçlü ve anlaşılır olacaktır.

* Bu çalışma, 2018 yılında Ankara'da gerçekleştirilen II. Uluslararası Sanat Eğitimi Araştırmaları Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Genel eğitimin her aşamasında amacına uygun bir sanat eğitimi, nitelikli sanat eğitimcileri ile mümkündür. Nitelikli bir sanat eğitimcisi, öğrencilerinin kendi kişilikleri doğrultusunda gelişmelerine zemin hazırlamalıdır. Öğrencilerine çalışma disiplini kazandırmalı; onlara görmeyi öğretmeli, yeni sentezlere varabilme cesareti yüklemelidir. Yaptırdığı uygulamalarla öğrencilerinin, sorumluluk duygusu gelişmiş, fikir üretebilen, paylaşılan, sorunlara karşı duyarlı, çözüm önerileri geliştirebilen, yaratıcı bireyler olmasına katkı sağlamalıdır. En nitelikli müfredat programları bile olaylara dar çerçeveden bakan, olumsuzlukları pekiştiren, kendini yenilemeyen, katı sanat eğitimcilerinin elinde verimli olamaz. Öğrencisini sürekli olumsuz eleştiren, cesaretini kıran öğretmenler yaratıcılığın ve kişiliğin gelişimine ket vururlar. Ama yaratıcı, üretken, karşısındakini anlamaya çalışan, cesaretlendiren, motive eden, alanında iyi yetişmiş, donanımlı sanat eğitimcileri öğrencilerin nitelikli yetişmesinde en olumlu faktör olurlar.

Dünyada son yirmi yılı aşkındır kültüre, eğitime ve sanata yansıyan postmodern anlayış ve söylemler bağlamında çağdaş sanat eğitimi üzerine model arayışları hızlanmıştır. Bilgi çağı olarak adlandırılan 21.yy'da bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ile başlayan dijitalleşme süreci küreselleşmeye imkân yaratmıştır. Küreselleşme ile birlikte görselliğe dayanan farklı kültürel yapıların anlamlandırılması zorlaşmıştır. Küresel etkiler kültürün yerel bağlarını ve sanatı derinden etkilemeye başlamıştır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sosyal yaşamı daha karmaşık hale getirmiştir. Hem sosyal yaşamda hem de sanat alanında disiplinlerarası etkileşimlerin artması disiplinlerarası sınırların erimesine neden olmuştur. Bu durum, sanat eğitimcilerinin ve kuramcılarının sanat eğitiminde yeni yöntem ve eğilimler bulma arayışına girmelerine sebep olmuştur. Son dönemlerde sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni eğilimleri şöyle açıklamak mümkündür:

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (Discipline Based Art Education)

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi dört sanat disiplinini içermektedir: Sanatsal Uygulamalar, Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Estetik. Bireyin sanatsal gelişimi açısından çok önemli olan bu dört disiplin, bütünleştirilmiş bir biçimde öğretilmelidir. Disiplin Temelli Sanat Eğitiminin temelleri Elliot Eisner tarafından şekillendirilmiş ve oluşturulmuştur (Özsoy, 2003: 56). Eisner'a göre, insanların sanatla yaptıkları dört ana şey vardır: Birincisi insanlar onu yapar. İkincisi onu seyrederek. Üçüncüsü zaman sürecinde kültürdeki yerini anlar. Dördüncüsü kalitesi ve niteliği konusunda yargıda bulunurlar. Disiplin temelli sanat eğitiminde bu dört işlem, sanat ürünü (uygulama), sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetiği meydana getirmektedir:

Sanat Ürünü (Sanat Üretimi)

Uygulama; düşünmeyi, algılamayı, hissetmeyi, hayal etmeyi ve en önemlisi de etkinliği içeren bir dizi insani yöntemleri gerektirir. Bu yöntemlerle alıştırmaya yapmak çocukların gelişimine katkı yapar; incelikli yargıyı ve eleştirel duyarlılığın ihtiyacı olan günümüzün karmaşık görsel uyarıcıları ve çeşitli iletişim araçlarıyla anlaşılmasına önderlik eder. Yaratıcı sürecin tamamlanması için ortaya bir ürünün çıkması ya da bir düşüncenin görünür, işitilir, dokunulabilir, okunabilir, sergilenebilir, dolayısıyla anlaşılabilir ve kavranabilir olması gerekir. Sanatsal çalışmalarda ürün üzerine sıklıkla ifade edilen; önemli olanın çalışmanın mükemmel olması değil, sürecin eğlenceli olması ve öğrencinin bu süreçte haz almasıdır. Çünkü sanat kendi kişisel deneyimlerimizin bir sonucudur.

Sanat Eleştirisi

Eleştiri bireyin görme yeteneklerini geliştirmektedir. Sanat yapıtlarının betimlenmesi, çözümlenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi (yargılama) gibi görevleri bulunan sanat eleştirisi, bu çözümlemeyi daha çok tarihsel koşullar içinde yapar. Sanat eleştirisi, sanatın iç anlamı üzerine bilgi vermek ve böylece sanatın değerini ve anlamını artırmak ve sanata yansımış olan sosyal ve kültürel değerleri aydınlatmak için insanları sanatla ilgili bilgilendirmeye ve eğitmeye çabalar. Eleştiri, insanın kendi kendisini kavrama ve açıklama yöntemidir. Temel eleştirel eğilim insanla sanat eserinin iç içe kaynaşması sürecini kapsar. Eleştirel yargıların ve sonuçların kitlelere iletilmesindeki temel amacı insanlarda sanat eseri karşısındaki kişisel eğilimleri uyandırmak, onların kavrama ve açıklama çabalarına yardımcı olmaktır.

Sanat Tarihi

Sanat tarihi bireylerin, tüm sanatların içinde olduğu zaman ve mekânla ilgili bazı şeyleri anlamasını sağlamaktadır. Hiçbir sanat formu çevrenin olmadığı bir boşlukta oluşmaz. Herhangi bir çalışmanın anlamlı bir parçası, onun şartlarını anlamaya bağlıdır. Sanat tarihi belki diğer alanlardan daha çok, öğrencilere ve yetişkinlere görsel dünyayla ilgili bilgiler verir. Sanat tarihi, algıyı keskinleştirir ve arındırır. İnce farklılıkları görebilme kabiliyetine ulaşmayı sağlar. Sanat tarihi öğrencilere idrak etmeyi, görsel ifadeleri ve onların ilişkilerini meydana getiren öğeleri anlamayı öğretir. Sanat ürünleri insanın toplumsal ilişkilerinden doğduğuna göre, bir sanat ya da edebiyat yapıtının tam olarak anlaşılabilmesi için her şeyden önce sanatçının içinden geldiği toplumsal ve sosyal psikolojiyi bilmek gerekir.

Estetik

Estetik, bireyin ne gördüğünün niteliklerini ifade etmek (yargılamak) üzere oluşturulmuş teorik temeller ile ilgilidir. Duyum bilimi veya duyulur algılar öğretisi anlamına gelen estetik, yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ve

tinsel yaşanışını ve yaratılışını da içine almaktadır. Estetik, güzellik kavramını açıklamada geliştirilen felsefe dalının bir ilgi alanıdır. Yine estetik eğitimi ile öğrenciler başkalarının görüşleri üzerinde dikkatle üzerinde düşünerek ve dinleyerek öğrenirken, çocuklar dünyaya daha az dogmatik yaklaşabilmektedirler.

Disiplin temelli sanat eğitimi bu dört alanda problemlerle başa çıkmada çocukların kabiliyetlerini geliştirmeyi amaç edinmiştir. Eisner, bu dört disiplinin belirli kalıplar içerisinde öğrenciye aktarılmasının yanlış olduğunu belirtmektedir (Kırıçoğlu- Strokrocki, 1997: 93). Ona göre bu dört konu, iç içe geçmiş bütünün parçaları olarak veya sanat üretimi, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik olarak, birbirinden bağımsız bir şekilde de ele alınabilir. Çok alanlı sanat eğitimi yöntemi tüm esnekliklere açık bir yöntem olma özelliğine sahiptir (Stinespring, 1992: 84). Öğretmen amaca yönelik değişiklikler yapabilir; bazı alanlara daha fazla ağırlık verirken, başka bir alan üzerinde daha az durabilir. Uygulamaya ağırlık vermesi gerektiği koşullarda bunu yapabilir ve aynı zamanda bu süreci estetik değerler geliştirmede de kullanabilir. Aynı şekilde eleştiri üzerinde dururken sanat tarihi ile ilgili bilgileri de aktarabilir. Daha önce belirtildiği gibi koşullara göre belirtilen dört alandan birini çıkararak programı devam ettirebilir. Önemli olan dersin hedefine yönelik davranışı veya tutumu oluşturmaya çalışmaktır.

Ülkemizdeki eğitim politikaları gereği bu yaklaşımın okul öncesi, ilk ve orta öğretim kurumlarında uygulanması önerilmektedir. Bu uygulamaları başarıyla yerine getirebilmek amacıyla üniversitelerin sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarında uygulanmak üzere bir takım yapılandırmalara gidilmiştir. 1997’de YÖK-Dünya Bankası işbirliğinde hazırlanan bu yapılandırma çalışmaları sonucu uygulamaya geçen yöntem, Eğitim fakültelerinin Resim-İş Öğretmeni yetiştiren anabilim dallarının lisans programlarında Özel Öğretim Yöntemleri dersi içeriğinde, Sınıf Öğretmenliği bölümlerinin Görsel Sanatlar Öğretim Yöntemleri Dersinde yer alan, sanatla yakından ilişkisi olan alanların birleştirilmesinde kullanılan bir yöntemdir.

Görsel Kültür Çalışmaları (Studies Of Visual Culture)

Çağımızda en büyük değişim iletişim alanında yaşanmaktadır. Küresel kültürde metne dayalı iletişim yerini görselliğin hâkimiyetine bırakmıştır. Bu değişim süreci görsel sanatlar eğitiminin içeriği üzerine yeniden düşünmeyi gerektirir (Mamur, 2014: 61). Bu anlamda son yıllarda dünyada sanat eğitimcileri tarafından öne çıkarılan kavramlardan biri de Görsel Kültür kavramıdır. Görsel kültürün eğitsel ve kültürel uygulamalarda pek çok farklı tanımları yapılmaktadır. Görsel kültür, “görsel olan” ve “kültürel olan” kavramlarının bileşiminden oluşur. Görsel kültür görülebilen her şeyi kapsamaktadır. Ancak görünen her şeyin görsel kültür ögesi olarak değerlendirilebilmesi için onun bir toplumun inançlarını ve değerlerini yansıtan göstergeleri içinde barındırması gerekir (Barnard, 1998: 112). Sanat eğitimi alanında görsel kültür üzerine çalışmalarıyla dikkat çeken Duncum (2001) ise, “görsel kültür; televizyonda, filmlerde, kitaplarda, dergilerde, reklamlarda, ev ve giysi tasarımında, alışveriş merkezi ve eğlence parkı tasarımında, gösteri sanatlarında ve diğer görsel ürün ve iletişim şekillerinde olduğu gibi günlük hayatımızda karşılaştığımız nesnelere ve imgelerdir” şeklinde bir tanım yapar.

Görsel kültür eğitiminin sanat eğitimine entegrasyonu, ancak öğrencinin aldığı eğitimle çevresinde karşılaştığı uyaranları sentezleyerek anlamlandırabildiğinde gerçekleşebileceği düşünülmektedir. Eisner’e göre (2001) görsel kültür, 1980’lerde sanatta bir disiplin olarak yer almanın ötesinde, sanat çalışmasının yerini almıştır. Görsel kültür terimi, sanat teriminin elit çağrışımlarından, hayatın içindeki grafik tasarımı, üretim tasarımı, resim, mimari, heykel gibi tüm görsel iletişim öğelerine açıktır böylece öğrenciler, etkilendikleri toplumsal, kültürel ve özellikle de ekonomik faktörleri hatta daha da önemlisi sosyal çıkarımlarını gösterme imkânı bulmaktadırlar. Kırıçoğlu’na göre (2009) ise eğitim ortamlarında görsel kültür eğitimi yoluyla, öğrencilerin herhangi bir nesnenin güzelliğinin yanı sıra hangi amaçla neden üretildiği, hangi kitlenin kullanımına sunulduğu ve ekonomik getirisi ve çevreye uygunluğunu tartışabilmeleri ve sorgulamaları hedeflenmelidir.

Sanat eğitiminde öğretmen, bir amaca yönelik görüntü ya da görseller getirmek yoluyla, çeşitli bağlantılarla düşünmeyi, anlamayı ve sorgulamayı öğretirken; sanat, gözleri açan ve anlamayı kolaylaştıran bir işleve bürünmektedir. Böylece hayatta başka şekillerde düşüncelerin, yaşam biçimlerinin olduğu öğretilmektedir.

Görsel kültür öğelerinin görsel kültür eğitiminin öğretim programlarında uygulanmasında Kırıçoğlu (2009), ürünlerin karşılaştırılmasını ve değerlendirilmesini önermektedir. Bu nedenle öğrencilerin bu karşılaştırmaları başarabilmeleri öncelikle biçimci estetik ve daha sonrasında postmodernizmin getirdiği toplumsal, politik, kültürel ve tarihsel ilişkileri kurabilecek disiplinlerarası bağlantıların kurulması yoluyla sağlanacaktır (Kırıçoğlu, 2009: 47). Bu bağlamda lisans düzeyinde sanat eğitimi veren kurumlarda görsel kültür konularını ele alan çağdaş sanatçıların çalışmalarına, sanat tarihi ve sanat eleştirisi dersleri başta olmak üzere, mutlaka yer verilmelidir. Örneğin Cindy Sherman, Barbara Kruger, Jenny Holzer gibi zamanımızın “görsel kültür”ünü irdeleyen sanatçıların eserleri bu dersler kapsamında ele alınmalıdır.

Çokkültürlülük ve Çoğulculuk

Modernizm, Sosyalizm ya da Marksizm gibi üst anlatıların bitmesi ile birliğe olan inancının son bulması ve II. Dünya savaşı sonrasında büyük devletlerdeki daha küçük devletlerin bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamaları ile birçok farklı kültürün sesini duyurabildiği bir yapılanmanın başladığı söylenebilir. Bu yapılanmanın eğitimdeki etkileri; çokkültürlülük kavramıyla ifade edilmektedir. Efland ve diğerleri (1996) kültürlerarası bu geçişlilik durumunu çokkültürlülük olarak görmekte ve bunu tamamıyla postmodernizmle ilişkilendirmektedir ve buna göre, çokkültürlülük olgusu postmodern düşünceyle birlikte

hayata düşünsel ve pratik şekillerde geçebilen bir anlayış halini almaktadır. Modernist düşünce, sanatların ya da kültür öğelerinin ancak ortaya çıktıkları yerlerde anlaşılabilirliğini savunduğundan özellikle batı sanatında; yöresel sanat, ilkel sanat ve kabile sanatı gibi hiyerarşik sınıflamalara gidilmiştir. Efland ve diğerlerine göre sanat eğitiminde çokkültürlü diğer bir deyişle farklı kültürel öğelerin korunmasına değer veren çoğulcu bir anlayış benimseyen eğitmen, öğrenciler arasında meydana gelebilecek her türlü eşitsizlik durumuyla mücadele edebilir. Eisner (2001) çokkültürlülük kavramının eğitim ortamlarına yansımaları ve farklı kültürel öğelerin her birinin değer bulduğu uygulamaları “çoğulculuk” olarak adlandırmaktadır.

Kültürel farklılıkların değer bulması ve çoğulculuk anlayışının ortaya çıkması ile birlikte sanatsal uygulamaların değerlendirilmesinde yeni yöntemlerin yaratılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Mac Donald (1998) bir sanat eğitimi kuramcısı olarak çokkültürlülüğün sanat eğitimi programlarına yansımalarının içerik oluşturmaya etkilerini, yeni bir takım kavramların ve uygulamaların katılmasına yol açtığını belirtmektedir. Böylece görsel okur-yazarlık yoluyla kitle tüketimine yönelik üretilen seri üretim nesnelere, politik, sosyal ve diğer tüm tartışma alanlarının sanat eğitiminde ekonomik ve sosyal birçok boyutlu yenilenme getireceğini savunmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler ya da öğretmen adayları öğrencilerin farklı kültürel yaşantıları hakkında bilgilendirilmeli ve farklılıklar arasındaki benzerlikleri ortaya çıkarmak konusunda eğitilmelidirler (Kanpol ve Yılmaz, 1994: 604)

Bir Mikro Söylem Olarak Öğrenci ve Yapılandırıcılık

Sanat eğitimi programlarında öğrencinin merkeze alınması çalışmaları, yapılandırıcı bir felsefeyle sürdürülmektedir. Yapılandırıcılık, pragmatik felsefeyi temele alan Piaget, Vygotsky, Gestalt, Dewey gibi yaşamın sürekli değiştiğini, her durumda her şeyin yeniden yapılandırılması gerektiğini savunan düşünürler tarafından oluşturulmuş bir kuramdır (Aykaç, 2009:110). Yapılandırıcı yaklaşım, pragmatist doğurguları nedeniyle postmodern paradigmadan ayrılıyor gibi görünse de bireyin tarihsel ve deneyimsel çıkarımlarını tüm yaratıcı ve kültürel etkileriyle gösterebiliyor olması nedeniyle postmodern sanat eğitimiyle yakınlaşmaktadır. Buna göre, postmodernizmin elitist olmayan mikro estetik çıkarımlarına izin veren sanatsal yaklaşımlar (eleştiri, sanatsal uygulama ve sanat tarihsel okumalar gibi) bireyde çeşitli çağrışımlarla kalıcı çıkarımlar oluşmasına destek olmakta ve bir yandan yapılandırıcı eğitimin pragmatist yanını da beslemektedir. Bu süreçte öğrencilerin, öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarına ve etkin olmalarına olanak sağlayan yöntemlere başvurulmaktadır.

Yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı, kişinin bilgiyi özümsemeye aktif rol alarak onu kendi zihinsel şemalarında yerli yerine oturabilmesi amacıyla gözettiğinden geleneksel eğitim anlayışından radikal bir şekilde ayrılmaktadır (Özden, 2008: 56). Yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı, öğrenenin zihninde kendi şemalarını oluşturmasına olanak tanıyan yapısıyla, sanat eğitimine kuvvetle bağlıdır. Bilginin öğretmen tarafından öğretilmeye çalışıldığı geleneksel sistemler, enerjisini yaşamdan ve yaratıcılıktan alan sanat alanı için oldukça sığ kalmaktadır. Bu yaklaşımda bilginin, herhangi bir şekilde elde edilip algılanması değil, yapılandırılması önemlidir. Son yılların deneyime ve öğrenci katılımına olanak sağlayan yapılandırıcılık, postmodern dönemin, eğitim ortamlarına önemli yansımalarından biridir.

Yapılandırıcı kuramın uygulandığı öğrenme ortamlarında, probleme dayalı öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme gibi öğrenme yaklaşımlarından yararlanılırken, proje tabanlı öğrenme, sorgulamaya dayalı öğrenme ve örnek olay çalışmaları da yapılandırıcılığın öğretim uygulamaları olarak kabul edilmektedir (Gültekin ve diğerleri, 2007: 511).

Metaforların Kullanımı

Metafor, bütün olarak kavrayamadığımız duygularımız, estetik deneyimlerimiz, ruhsal hareketlerimiz, duygusal farkındalıklarımızın parçalı halde kavramamızı sağlayan en önemli araçtır (Marshall, 2004: 98). Marshall, metaforların gerçekliği açıklamadığını onu çağrıştırdığını vurgulamaktadır ayrıca, metaforların bizim gerçeklikler arasında çağrışımlar yoluyla bağlantılar kurmamızı böylece benzerlikler ya da farklılıklar yoluyla anlamlandırmalar yapabilmemizi sağladığının üzerinde durmaktadır. Sanat eğitiminde metafor kullanımı görsel sanatlar, görsel kültür eğitimi ve eğitim başlıklarıyla ele alınmaktadır. Sanat eğitiminde metaforlar yoluyla doğrudan söylenemeyen düşüncelerin köprüler yoluyla farklı düşüncelere yol açarak ifade edilmesi mümkün olmaktadır. Bu nedenle öğrenci çalışmalarının analizi durumlarında, öğrencilerin sanat uygulamalarında ve günlük yaşantılarında, duygularından parçalar ile kendilerini ifade etmeleri sağlanabilir. Görsel kültür eğitimi yoluyla farklı görsel kültür öğelerini işlerine katan öğrencilerin bu çağdaş uygulamalar içerisinde metaforları kullanıma yönlendirmek, birçok eleştirel düşünceyi de işlerinin içine katmalarına destek vermek demektir. Bu nedenle metaforlar yoluyla çevresine ve sanat işlerine karşı daha duyarlı ve çözümleneci bir anlayış geliştiren öğrencilerin sayısını arttırabilmek hedeflenebilir.

Postmodern Sanat Eğitimi Yaklaşımı

Postmodern sanat eğitimi anlayışına dayanan bir öğretim süreci planlanmak istendiğinde, postmodernizmin, görsel kültür, popüler kültür, eklektizm, çoklu okumalar, yersiz yurtsuzlaşma gibi kavramlarından yararlanılabilir. Kazanımlar doğrudan bu gibi kavramlardan belirlenebilir. Bu kavramların fark ettireceği ve tartışılacağı bir tartışma zemini yaratabilecek görseller, 1960 sonrası dönemden yaygın olarak bilinen ya da bilinmeyen eserler arasından seçilebileceği gibi, bugüne ait popüler kültür öğeleri arasından da belirlenebilir. Postmodern kavramlar kullanılarak, öğrencilerin eserleri sorgulamaları ve eserler üzerinde

dönemin sosyolojik, teknolojik, tarihsel bilgileri yoluyla alt anlamları bulmaları, güç ilişkilerini çözümlemeleri, çifte kodlama, eklectizm ve çokkültürlülük gibi kavramlarla çıkarımlar yapmaları hedeflenmelidir. Sanat eserleri üzerinden yapılacak bu teorik giriş sonrasında öğrencilerin söylemleri ve ortaya çıkan kavramların panoda yeni bir bağlam oluşturması sağlanarak yeni bir çalışmanın zeminini oluşturması aşamasına geçilir. Bir sonraki derse yönelik olarak öğrenciler, bu bağlamları kullanarak kendi yeni sanatsal yaratımlarını oluşturabilecekleri kapsamlı bir konu ya da temaya yönlendirilebilirler. Lyotard, Baudrillard, Hassan, Jencks, Suleiman ve Rose gibi isimler postmodern kuramcılardır.

Sanat Eğitiminde Sınırların Genişletilmesi Olgusu

Sanat eğitiminde sınırların genişletilmesi olgusu, aslında sanat alanındaki sınırları neredeyse ortadan kaldıran postmodern yönelimlerle paralellik göstermektedir. Postmodern sanat, önceki modernist anlayışın aksine sanatı, geleneksel malzeme-biricik eser-deha sanatçı-müze/galeri-pasif izleyici sınırlamalarından kurtarmakla kalmaz sanat dışı farklı disiplinlerle de iş birliği içine girer. Bu anlamda sanattaki bu yeni yaklaşımları kavramak için sanat eğitimi de aynı ölçüde sınırlarını genişletmelidir. Bunu sağlamanın en iyi yollarından biri ise geleneksel malzeme yerine kimi zaman günlük ya da endüstriyel malzemeler kullanan, biricik bir eser yerine süreci esas alan işler üreten, estetik yerine günlük yaşamı esas alan, izleyiciyi pasif kılmak yerine etkin hale getirerek onların da yer aldığı performanslar gerçekleştiren çağdaş sanatçıların eserlerine müfredatta yer verilmelidir. Bu anlamda Robert Smithson'un Yeryüzü Sanatı çalışmaları, Eva Hess'in Süreç Sanatı çalışmaları, Allan Kaprow'un Happening/Oluşumları, Alan Sonfist'in Ekolojik Sanat çalışmaları sanat tarihi, sanat eleştirisi gibi derslerde ele alınabilecek örnekler olarak sunulabilir.

Sanatsal Uygulamalarda ve Öğretimde Farklılaşmalar

Sanatsal olarak postmodernizmin sanat nesnesine etkileri dijital baskı, fotomontaj ve enstalasyon gibi uygulamalarda ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamaların eğitim ortamlarına girişi, ders izlencelerinde değişimleri gerektirse de konu, malzeme ve eleştiri seçimlerinde getirdiği esneklikle, eğitimin güncelliğinin korunması açısından anlamlıdır. Bu uygulamaları yaptırmak, sınıf ortamında çoğulculuğa önem vermek ve kültürel ifadeleri de destekleyerek üretimlere karışmasını sağlamak, öğretim elemanının donanımlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu konuda Slattery (1995) postmodern çağda postmodern müfredat geliştirme ilkelerini açıklamaya öncelikle sınırlandırılmış bir yapıya zorladığından müfredat kavramını sorgulayarak başlamıştır. Slattery, postmodern müfredatın öğrenciyi, bireysel yaratıcılıklarını, kendi deneyimsel ve tarihsel yaşantılarıyla birleştirebilecekleri özgürlüğü tanıyan öğrenme süreçlerinden oluşturulması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu paradigmadan bakıldığında bireylerin çeşitli tarihsel ve bireysel deneyimlerini sürece katabildikleri, düşünsel dayanaklarla ifadeler ve çeşitli estetik tepki ve yorumlara fırsat tanıyan çeşitli eğitim durumları planlanabilir. Bu planlamada uygulamaya dönüşecek materyallerin seçiminde sınırlayıcı yaklaşımlardan kaçınılmalıdır.

Sanat eğitimi alanında yer verildiğinde yapışöküm uygulamalarının ve metafor kullanımının artırılmasının, öğrencileri farkına varmadıkları gerçekleri algılamalarına, bienal ve trienal gibi çağdaş sanat olaylarında hakim olan düşünsel dayanaklı işleri kavramalarına yardımcı olacağı ve eleştirel bir bakış geliştirerek eğitimin genel hedeflerine ulaştırmakta yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Çağdaş sanat eğitimindeki yeni eğilimler dikkate alındığında öğretme kavramı, bilginin aktarılması olarak açıklanmaktan uzaklaşırken, içinde bulunduğumuz çağın tüm imkânları dâhilinde bilginin nasıl kullanılacağı ve nasıl anlamlandırılacağı yönünde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda, öğretmen rolü öğreneni aktive eden, bilginin yapılandırılmasında öğrenciyi ve onun deneyimini merkeze alan bir anlayışı gerektirmektedir. Bu rol içerisindeki öğretmen, öğretim sürecinde bireylerin çeşitliliklerini zenginlik olarak değerlendirebilme ve bu çeşitlilikte her öğrenciyi bir mikro söylem olarak görerek gelişmesine fırsat verebilme yetisine sahip olmalıdır. Öğretmenin sürecin planlanmasındaki aktif rolü, çeşitli disiplinlerin bilgilerini sürece katabilecek ve gerekli genişlemeleri kullanabilmesini ve eğitim durumlarında oluşabilecek esneklikleri kazanca dönüştürebilmesini gerektirmektedir. Bu perspektiften bakıldığında öğrenme-öğretme süreci, bilginin dolaşımı ile desteklenmiş, deneyimlerin esas olduğu ve öğreneni bir mikro söylem olarak değerlendiren süreçlerin planlandığı, metni olan fakat doğaçlamalara açık, dinamik bir tiyatro oyunu gibidir. Bu oyunda öğretmenin rolünün, öğrencilerin rollerini tanımlayan fakat geliştirecekleri eylemlere, kültürel ve eklectik yapılara fırsatlar tanıyan yönetmenin rolü ile benzerlikler taşıdığı düşünülebilir.

Çağdaş sanat eğitimindeki yeni eğilimler incelendiğinde yerel bağlamda şu öneriler yapılabilir. Sanatsal uygulamalarda çağı takip eden uygulamalara verilen ağırlık nedeniyle atölye çalışmalarında sanatsal beceri kazanımının yanı sıra eğitim durumlarının sonucu olarak öğrencilerden, birey olarak toplumsal yaşama duyarlı, içinde bulunduğu çağı anlayabilen ve kültürel geçmişi yansıtabilen çalışmalar beklenmektedir. Ders içerikleri bu doğrultuda yeniden gözden geçirilebilir.

Lisans düzeyinde eğitim veren kurumlarda yetişen öğretmen adaylarının öğrenme yaşantılarında onları ortaöğretim sanat eğitimi alan öğrencilerden ayıran unsur olarak farklı bir öğretim yaklaşımı deneyimlemelerine ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda lisans düzeyi öğretimde kullanıma yönelik hazırlanacak postmodern anlayışa bir sanat eğitimi sistemine ihtiyaç vardır.

Sanat alanında var olan postmodernizm olgusunun, sanat eğitime yansımaları bağlamında araştırmalar yapılmaktadır ve bilimsel ortamlarda tartışmalar sürmektedir. Bu doğrultuda günümüz sanatının değişen ontolojik özellikleri belirlenerek, bu özelliklere öncelikle kazanımlar bağlamında ders programlarında yer verilebilir.

Görsel kültür eğitiminin, sanat eğitimi yoluyla eğitim programlarına girişi konusunda çalışmalar, farklı disiplinler kapsamında sürdürülebilir ve uygulamaya görsel sanatlar eğitimiyle geçirilebilir.

Kaynakça

- Aykaç, N., (2009). Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri, (2. Basım.), Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Aykut, A., (2006). “Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler” Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 21 Yıl : 2006/2 (33-42 S.).
- Barnard, M., (1998). “Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür”, (Çeviri: Güliz Korkmaz) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Duncum, P., (2001). The theories and practices of visual culture in art education, Arts Education Policy Review, 105 (2) 19-25.
- Efland, A., Freedman, K. and Stuhr, P., (1996). Postmodern Art Education: An Approach to Curriculum. s.49-56, Virginia: National Art Education Association.
- Eisner, E. W., (2001). Should We Create New Aims for Art Education? Art Education, 54, 5, What's A Teacher to Do? (Sep., 2001), pp. 6-10 National Art Education Association.
- Gültekin, M., Karadağ, R. ve Yılmaz, F., (2007). Yapılandırmacılık ve Öğretim Uygulamalarına Yansımaları. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7,2. 503-528.
- Kanpol, B. ve Yılmaz, M., (1994). Eğitimde Yeniden Keşfedilen Postmodernizm: Farklılıklar Arasındaki Benzerlikler ve Demokrasi Düşüncesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 27/2.
- Kırıoğlu, O. T., (2009). Sanat, Kültür, Yayıncılık: Görsel Sanatlarda ve Kültür Eğitim Öğretimi. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Mac Donald, S. W., (1998). Post-it Culture: Postmodernism and Art and Design Education. Journal of Art & Design Education, S. 17 (3).
- Mamur, N., (2014). “Post-modernizmin Sanat Eğitimine Yansıma Biçimleri Görsel Kültür ve Eleştirel Pedagoji” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 15, Sayı 2, Ağustos 2014, Sayfa 59-77.
- Marshall, J., (2004). Metaphor in Art, Thought and Learning. Semiotics and Visual Culture: Sights, Signs and Significance. (ed: Deborah L. Smith-Shank) Reston: National Art Education Association.
- Özden, Y., (2008). Öğrenme ve Öğretme. (8. Baskı,) Ankara: Pegem Yayınevi.
- Özsoy, V., (2003). “Görsel Sanatlar Eğitimi”. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Slattery, P., (1995). Curriculum Development in the Postmodern Era. New York&London: Garland Publishing.
- Stinespring, J., (1992). “DBAE and Art Criticism”. Academic Search Premier. EBSCO.
- Strokrocki, M., Kırıoğlu O., (1997). ”İlköğretim Sanat Eğitimi” YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi. Ankara.

İçindekiler

Tekstil Tasarım Eğitiminde Algoritmik Metotların Uygulanması ve Eğitim Aşamalarında Görülen Aksaklıklar ve Öneriler.....	1
Özel Yetenek Sınavına Alan ve Alan Dışından Başvuran Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Akademik Başarıları Üzerine Bir Araştırma	13
Art Education Regarding Design and Nature-Bringing Spatial and Functional Proposals to Some Cave Houses in Capadoccia Region, Turkey.....	21
Ressamları Konu Alan Çocuk Kitaplarının Sanatla İlişkili Eğitsel Özellikleri	29
Montessori Yaklaşımı ile Okul Öncesi Çocukların Sanat Eğitimi Yaratıcılıklarına İlişkin İnceleme	50
Adnan Turani'nin Sanatta Yaratıcılık Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme	62
Batı Sanatı Tarihi Dersinde Dramanın Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi (Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Örneği)	67
Hücrelerin Renkleri	84
Z Kuşağı Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Sanat Tarihi Dersleri İçin Öneriler	90
Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Görüşleri	98
İşbirlikli Öğrenmenin Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi	113
Sanat Eğitiminde Alternatif Bir Yöntem Olarak "Sanatla Terapi ve Uygulamaları"	127
Çağdaş Sanat Eğitiminde Frig Vadisi Uygulamaları ve Değerlendirmeleri.....	140
Çağdaş Sanat Eğitiminde Yeni Eğilimler.....	157
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda Müze Eğitimi ile İlişkilendirilen Öğelerin İncelenmesi	165